

DİVÂN-I HÜMÂYÛN
BEĞLİKÇİ KALEMİ'NİN GÖREVLERİ
VE
İŞLEYİŞİ HAKKINDA
ÖNEMLİ BİR BELGE
(1211/1797)

Doç.Dr.Atilla ÇETİN

Üç kıt'a üzerinde yayılmış, geniş Osmanlı ülkelerinin idaresi, merkez İstanbul'dan güçlü bir bürokratik sistemle sağlanırdı. Devlet işleri önceleri Topkapı Sarayı'ndaki Divân-ı Hümâyûn'da yürütülürdü. Divân-ı Hümâyûn, Osmanlı devletinin kabinesi mahiyetindeydi. XVIII. yüzyılın ortalarından itibaren, Bâbiâli veya Paşakapısı önem kazanınca, orada büyük imparatorluğun idari işlemleri titizlikle yönetilirdi. Osmanlı bürokrasisinde mazbûtiyet, ciddiyet, eski teâmül, usul ve nizamla kesin riâyet, hukuka saygı, şer'i'ate bağlılık, istihdam edilen memurların devlet ve dinine bağlı, dürüst, sır saklayan ve namuslu kimseler olmalarına dikkat gibi özellikler ciddiyetle takip edilirdi.

Divân-ı Hümâyûn'da devletin önemli siyasi, idari, askerî, şer'i ve mali işleri görüşülür, şikâyet ve davalara bakılır ve sonuçlandırılırdı. Divân-ı Hümâyûn'un, Divân, Rüüs, Tahvil adlarıyla anılan kalemleri vardı. Divân Kalemî, Divân-ı Hümâyûn'da görüşülen ve bir karara bağlanan konunun evrakını, gereken yerlere gönderir, Divân sicillerini tutardı. Devletin en mahrem yazışmaları buradan yapılırdı. Amirine "Beğlikçi" denirdi. Bir adı da, Beğlikçi veya Beğlik Kalemî idi. Beğlikçi, Reisül-küttâb'dan sonra Divân-ı Hümâyûn kalemlerinin en büyük âmiriydi. Onun yardımcısı "Beğlikçi Kesedarı" idi. "Kanuncu", "İlâmcı", "Mümeyyiz" daha sonra gelen görevlilerdi. Kanuncu, mevcut devlet kanun ve nizamlarının koruyucusuydu. İlâmcı, mukteza tezkerelerini yazardı. Mümeyyiz, kâtiplerin yazdıkları yazıları düzeltilirdi. "Serdefterci", mevcut defterleri muhafaza ederdi. İstenen defteri getiren "Defterci" denen yardımcısı vardı. Mühim ve gizli ferman ve emirlerin yazılması, kayıtlarının tutulması işine "Mühimmenüvis" bakardı. Bunlar bilgili, dirayetli, ketûm, sır saklayan, namuslu, tecrübeli görevlilerden seçilirdi. Bütün gizli yazışmalar bunların elinden çıkardı. Daha mahrem şeyleri ise, bizzat Beğlikçi yazardı. Bütün devlet sırları bu ka-

lemde olduğundan, Beğlikçi Kalemînde çalışan kâtipler, çok titiz ve dikkatli seçilirdi. Çoğu kez, burada çalışan kâtiplerin çocukları veya paşa ve beyzâdeler küçük yaşta kaleme alınarak eğitilirdi. Divân-ı Hümâyûn veya Beğlikçi kalemînde, ferman ve beratlar yazılırdı. Yabancı devletlere ve azınlıklara ait konuların hukuka ve anlaşmalara uygunluk durumları bu kalemde araştırılırdı. Her türlü andlaşmalar, kanun, nizam ve talimatnâmeler burada saklanırdı. Bu bakımdan, "Mukteza kayıtları", yani Divân-ı Hümâyûn'dan çıkacak bir kararın, devlet kanunlarına ve ahid-nâmelere göre, nasıl dolması gerektiği hususunda görüşü bildirilen kayıtlar bu kalemde tutulurdu.¹

III. Selim'in Bâbiâli Kalemlerindeki Islahâtı

XVIII. yüzyılın son yıllarında yenilikçi Osmanlı Padişahı III. Selim, bir dizi reformlar gerçekleştirdi. 1797 yılında, Bâbiâli kalemlerinde bazı aksaklıklar ve gevşeklikler hüküm sürdüğünü, özellikle devlet sırlarının korunmasında, eski Bâbiâli geleneklerine riayet edilmediğini öğrenerek, gereken önlemlerin alınması hususunda Sadrazam İzzet Mehmed Paşayı uyardı. III. Selim şöyle demektedir:

"Ketm ve ihfâ-yı esrâr-ı Devlet-i alıyyeye ihtimâm ve dikkat ecveb ve elzem ve bir vakitden berû bazı esbâba binâen serâir tahririne mahsûs akâmın şirâze-i nîzâm

1. İ.H.Uzunçarşılı, *Osmanlı Devletinin Merkez ve Bahriye Teşkilâtı*, Ankara 1948, bk. indeks; Midhat Seritoğlu, *Resimli Osmanlı Tarihi Ansiklopedisi*, İstanbul 1958, s. 40-41; M.Z. Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, İstanbul 1971, I, s. 221; Prof.Dr.Yusuf Halaçoğlu, *XIV-XVII. Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilâtı ve Sosyal Yapı*, Ankara 1991, s. 20; Atilla Çetin, "Osmanlı Devletinin sırlarını koruyan daire: Divân-ı Hümâyûn Kalemî ve Önemi", *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, nr. 67 (Temmuz 1992), s. 18-23.

ve intizâmları muhtel olmagla.. müceddeden taht-ı râbîta ve nizâma idhalleri ehemm olduğundan.."

Gurre-i Şa'bân 1211/30 Ocak 1797 tarihli, III. Selim'in bu emri üzerine, Sadrazam; Mektupçu, Âmedçi ve Beglikçi Efendileri yanına çağırarak, her kalemin hülefâ ve kâtiplerinin durumunu, istihdam şekillerini, kalemin rabîta ve nizamının tekrar tesisi hususunda görüşlerini birer takrîrle kendisine bildirmelerini istemiştir. Kalemlerin yeniden nizam altına alınmaları için bir nizamnâme hazırlanmış ve Padişahın tasdikinden geçerek bir hatt-ı hümayûn şekline konulmuştur. Bu emir kalem defterlerine kayd olunarak, bundan sonra esas ittihâz olunması sağlanmıştır. Hatt-ı hümayûnunun kayıt tarihi, gurre-i Şa'bân 1211'dir.² Nizamnâme şartlarına aykırı hareket edilmeyecekti. Aykırı hareket edenler cezalandırılacaktı. Böylece, III. Selim bu hatt-ı hümayûnu ile Bâbiâli kalemlerin görev ve işleyişlerini bir disiplin altına almış ve önemli bir bürokratik islahatı gerçekleştirmiş oldu. Bu islahatın gerçekleşmesinde devrin sadrazamı İzzet Mehmed Paşa'nın gayretleri vuku buldu.

Aşağıda tam metnini yayınlayacağımız bu hatt-ı hümayûnda birçok önemli konular bulunmaktadır. Belgemiz, Divân-ı Hümayûn, Ruûs ve Tahvil (Kise) Kalemlerinin eskiden beri süregelen görevleri, yazışma usulleri, normal işleyen bürokratik teâmül, zamanla zaafa uğrayan yönler, kalemlerde çalışan personel ve nitelikleri, zaman içinde bozulan ve aksayan yönler ve 1797 yılındaki durum hususlarında önemli veriler sunmaktadır. Personelin çalışma mekânı ve adedi açık rakamlarla belirtilmektedir. Zaman zaman geçmişe atıf yapıldığından, Bâbiâli kalemlerinin daha önceki yüzyıllarda çalışmaları hakkında bazı ipuçları elde etmek mümkün olmaktadır. Kalemlerde çalıştırılan personelin nasıl alındığı, eğitildiği, sosyal seviyeleri, özellikleri, değerleri açıkça bildirilmektedir. Sağlam ve güzel işleyen bir bürokratik sistemin hangi nedenlerle zaafa uğradığı ortaya konmaktadır. Aksaklıkları düzeltmek için alınacak önlemler kesin çizgilerle gösterilmiştir. Bu ferman sayesinde, 1797 yılında, Bâbiâli'nin en önemli kalemi Divân-ı Hümayûn'un ve diğerlerinin durumunu ayrıntılarıyla anlamak kolaylaşmaktadır. Divân-ı Hümayûn Kaleminin görevleri ve işleyişi pek açık şekilde belirtilmiştir. Diğer iki kalem hakkında da oldukça önemli bilgiler verilmiştir. Bu belge sayesinde ve bize sunduğu bilgiler ışığında, Divân-ı Hümayûn Kalemi'nin, Osmanlı merkez bürokrasinin çok mühim işlerini gören ve seçkin bürokratların çalıştırıldığı, Devlet sırlarının titizlikle korunduğu ve yazışmalarının yapıldığı bir daire olduğunu kesinlikle söyleyebiliriz.

Bu önemli belgeyi tam metin halinde sunuyoruz.

*"sûret-i hatt-ı hümayûn
Benim Vezirim*

Takrîr mücibince tanzîm eyliyesin taraf

ve ta'alluk-ı mürâât olunmayub erbâb-ı isti'dâd terbiye olunarak adam erişdürülsün

sûret-i takrîr-i âli

Şevketlü kerametlü mehâbetlü kudretlü veliyy-i nî'metim efendim Pâdişâhım

Divân-ı hümayûn kaleminde esrâra dâir tahrîr olunan evâmîr-i şerîfe ketm olunmadığı beyânıyla serâir-i Devlet-i aliyyelerinin aklâmında ketmine ihtimâm ve dikkat olunması tenbihâtını şâmil bundan akdemce hutût-ı hümayûn-ı şevket-makrûn-ı şâhâneleri şeref-bahş-ı sahîfe-sudûr olup fî nefsi'l-emr ketm ve ihfâ-yı esrâr-ı Devlet-i 'aliyyeye ihtimâm ve dikkat ecveb ve elzem ve bir vakitten berû ba'zı esbâba binâen serâir tahrîrine mahsûs aklâmın şîrâze-i nizâm ve intizâmları muhtel olmagla o misillü aklâm ketebe ve hülefâsının hocaları makâmında olan zâbitleri ma'rîfetiyle müceddeden taht-ı râbîta ve nizâma idhalleri ehemm olduğundan mektûbî-i çâkerî ve beglikçi ve âmedî efendiler mahsûsen nezd-i çâkerâneme celb ve herbiri taht-ı idârelerinde olan kalemin hülefâ ve ketebesini tenkîh ve sûret-i istihdâm ve keyfiyet-i râbîta ve nizâmlarını mülâhaza ve iktizâ-yı nizâmını takrîrleriyle tafsîlen ihbâr ve inhâ eylemeleri 'alâ-vechi't-te'kid çâkerânemden kendülerine tenbih olunmuş olduğundan mûmâileyhim kulları zir-i idârelerinde olan aklâmın bi'l-mülâhaza hülefâ ve ketebesinin şurût-ı kaviyye ile nizâmât-ı lâzîmelerini muhtevî başka başka takrîrler takdîm etmeleriyle manzûr-ı şâhâneleri buyurulmak için takrîr-i mezkûre ma'rûz-ı huzûr-ı Pâdişâhâneleri kılındı. Takrîr-i sâlifetü'z-zikrde mûnderic şerâit ve revâbit ve zevâbit ile aklâm-ı selâse-i mezkûrenin müceddeden taht-ı nizâma idhalleri muvâfık-ı irâde-i kerâmet ifâde-i şâhâneleri buyurulduğu sûretde nizâmât-ı mezkûreyi hâvî lâzîmü's-sudûr fermânlar ısdâr ve mazmûnları ilâ-mâşâallahu te'âlâ düstûrül'-amel tutularak bir vakitte hilâfı hareket vukû'a gelmemesi için kalemlere kayd ve 'ale'd-devâm verâsı taharrî olunarak şerâit-i nizâmât-ı merkûmeye ri'âyet ve mugâyiri harekete cür'et ve ba'dezîn hülefâ ve ketebeden işâ-yı sırâ cesâret edenlerin lede't-tahkik icrâ-yı te'diblerine müsâra'at olunacağı ma'lûm-ı hümayûnları buyuruldukda her hâlde fermân şevketlü kerâmetlü mehâbetlü kudretlü veliyy-i nî'metim efendim Pâdişâhım hazretlerindir

Kayd-ı târih fî gurre-i Şa'bân sene 1211(1797).

(Üstte yatık yazı): Beglikçi-i divân-ı hümayûn efendi

Divân-ı hümayûn kaleminin nizâmına dâir kaleme alınan işbu lâyiha takrîrimizle Rikâb-ı hazret-i cihândâriye arz olundukda 'mücibince nizâm verilir taraf ve ta'alluk-ı mürâât olunmayub erbâb-ı isti'dâd terbiye olunarak adam erişdi-

2. Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi, Ankara 1992, s.305. Bu Rehberdeki "30 Ocak 1792 (1 Şubat 1211)" tarihi yanlış olup, doğrusu 30 Ocak 1797/1 Şa'bân 1211'dir.

rülsün' mazmûnunda takrîrimiz bâlâsına mübârek hatt-ı hümayûn-ı şevket makrûn sâdır olub tarafında mühimme-nüvis ketebe için başkaca mahal tahsis olunacak olmağla işbu lâyiha mazmûnu bi-'ibâretiha ilâ-maşâllahu te'âlâ düstûrül-'amel tutularak şerâiti icrâ olunmak için kaleme ba'de'l-kayd lâyiha'yı odanızda hıfz ve mücibince 'amel ve hareket ve mühimme-nüvis ketebe vesâire lâzım gelen vesâyâyı tefhîm ve tenbîh ve sair müteferri'ât-ı nizâmdan olan mevâddın iktizâsına göre râbitalarını istihsâle müsâra'at ve hilâfını tecvîzden mübâ'adet eyliyesiz deyü fi gurre-i (Ş'a'bân) sene 1211.

Divân-ı hümayûn kalemî öteden berû Saltnat-ı seniyyenin mahzen-i esrârı kadîm bir kalem olub Devlet-i 'aliyye-i dâimül-karârın ibtidâ Avrûpa devletleriyle müsâlahası mün'akid olduğu târihlerden ilâ-yevminâ-hâza derdest olan atîk ve cedîd 'ahid-nâmelerin cümlesi kalem-i merkûmda mahfûz ve Dersa'âdetde mûkim düvel-i nasârâ elçilerinin küll-i yevm vukû'yâfte olan devletleri mesâlihî ve umûr-ı ticâret ve mevâdd-ı sâirelerinin bermuktezâ-yı 'uhûd ve şurût rûyet ve lemşiyetiçün iktizâ eden berevât ve evâmîr-i şerîfenin tahrîri dahi kelim-i merkûma merbûb ve rûyet-i umûr-ı müstemenân beher-hâl elçilerin ma'iyetlerinde istihdâm edegeldikleri tercümânân bir taraftan kalem odasına lâ-yenkâtı âmed-şüdlerine mütevakıf olduğu ve bundan başka Memâlik-i şâhânede vâkî eyâlât ve elviye mutasarrıfları ve kila'-i hâkâniye muhafızları vüzerâ-yı 'izâm ve mirmirân-ı kirâm vesâirlerin sefer ve hâzarda 'azl ve nasb ve tebdilleri vukû'unda muktezâ-yı vak ü hâl göre kendülere tenbîh ve ifâdesi lâzım gelen tedâbir-i harbiyye ve umûr-ı mülkiyye vesâir icrâsı matlûb olan husûsât-ı mühimmenin ve Memâlik-i Anadolu ve Rumelide vukû' bulan de'âvi-i şer'iyye ve mevâdd-ı kânûniyye ve umûr-ı irâdiyenin rûyet ve tesviyeleri zımnında lâzımûs-sudûr olan evâmîr-i 'aliyyenin cümlesi divân-ı hümayûn kaleminde tahrir olunageldiği muhtâc-ı kayd ve beyân olmayub kaldı ki umûr-ı mühimmenin serâire dâir olanları ile sair iktizâ eden evâmîr-i 'aliyye ve tahrîrâtın tanzîmî Makâm-ı riyâsetden Beğlikçi-i divân-ı hümayûn bulunanlara lede'l-ihâl anlar dahi gündüzlerde beğlikçi odasında ve gicelerde kendü hânelerinde kaleme alub yazılacak evâmîrin müsveddesi makâmında olan kalem buyrulduğunu ibtidâ Reisülkütâb bulunan zevât-ı kirâma irâ'et ve ol-vechle tahrîri istisvâb olunduğu sûrette kalem buyruldularının bâlâlarına pençe olunub Makâm-ı sadâret-i 'uzmâya dahi takdim ile sahh-ı 'âlî keşide buyurulduktan sonra yazılacak evâmîr-i şerîfeden setr ve ihfâsı begâyet lâzım olan evâmîr ve mehâm-ı sâireyi mahfiyyen ve mestûren beğlikçiler bi'n-nefs tahrîr etmek ve ba'zen dahi pek umûr-ı mektûme ve mu'azzamadan olmadığına mebnî emîn ve mu'temed ketebeye tahrîr ettirmekte be's olmayan maddelerin derecesine ve iktizâsına göre mühimmenüvis ketebeinin ziyâde ketûm ve ehl-i 'ırz

ve mahfûzül-lisân ve kâffe-i etvârı bi't-tecrûbe nümâyân olanlarından bir iki neferini kalemden Beğlikçilere mahsûs olan odaya götürüb anda tahrîr ettirmek öteden berû de'b-i kadîm ve mâ'adâ serâire dâir olmayan evâmîr ve tahrîrât sair kalem odasına gönderilüb kisedârlar ma'rîfet ve nezâretleriyle yazdırılmak tavr-ı müstedîm idüğü ma'lûm olan hâlatdandır Hâl böyle iken kalemden ba'zen cemiiyyet ile onar onbeşer ve yirmişer ve iktizâsına göre dahi daha ziyâde ve noksan defâten tahrîri lâzım gelen evâmîr-i şerîfenin beherhâl cümlesi birden tahrîr olunmadıkça seri'ân hitâmı mümkün olamayacağına binâen ketebeinin izinden müsta'id ve mütefennin bir neferi fermân müsveddesinin tasarruf olunacak mahallerine ve sûretlerine bakub her bir fermâna yazılacak tenbihâtı derk ve istihzâr ederek müsveddeyi kırâ'at ve yirmi otuz neferi dahi defâten evâmîrini tahrîre müsâra'at edegelmeleriyle bu makûlenin dahi kat'â hârice tecâvüz etmemesine eğerçi ikdâm ve dikkat derkârdır Ancak düvel-i nâsâra tercümânlarının ve mâ'adâ kapu çukadarları ve erbâb-ı mesâlihîin yedlerinde olan 'arz ve 'arzuhal ve takrîrler vesâir kalemden rûyete müteferri' evrâk ve tahrîrât ile kuyûd ve şurût derkenârı ve maslahatlarına dâir evâmîr-i şerîfe tahrîri zımnında bir taraftan vakitli vakitsiz Divân-ı hümayûn kalemine vülûc ve hurûc etmekde olduklarına nazaran ve fi'l-asl kalemelerin işleri az olmak takrîbiyle umûr-ı mühimme tahrîr eden ketebeinin mahalli başka, müstemenân defterleri istimâline memur olanlar ile maslahatluya dâir fermân yazan ketebeinin mahalli başka olmayub mâ-takaddemden berû cümlesi kebîrce bir oda şeklinde olan kalemden mahlûb olarak ikâmet edegelmış olduklarına binâen o misillü kalem odasında zarûrî tahrîri lâzım gelen mevâdd her ne kadar umûr-ı mektûmeden olmasa dahi kaleme mesâlih-i mahsûsaları münâsebetiyle âmed-şüd eden bigânelerden kelmi vâcib olduğu zâhir ve hâricden tercümânân ve kapu çukadarları ve taşralı erbâb-ı mesâlih vesâir isticlâb-ı havâdis dâ'yesinde olan eşhâs-ı muhtelifenin bir vesile ile umûr-ı mühimme tahrîr olunan mahalle âmed-şüdleri bermuktezâ-yı vakt ü hâl bir vechle câiz olmayub bu hususun bir hüsn-i sûrete ifrâğı farz mertebesinde idüğü bedihî ve bâhir olmakdan naşı bu sûrette kalem-i merkûmun mühimme-nüvis ketebesine başkaca bir mahal tahsisıyla yanlarına ecnebi gidüb gelmemek ve müstemen defâtiri istimâline memur olanlar ile erbâb-ı mesâlih kâğıdı yazan sair küttâb ve şâkirdân dahi başka bir mahalde olmak ve fi-mâba'ad olur olmaz adamlara şâkirdlik ru'usu itâsına müsâ'ade olunmamak üzere kalem odası iki sınıfa taksîm ve kalemin bir tarafı bölünüb müceddeden divar inşâsı ve kapu vaz'ıyla oldukça bir oda şekline konulmakla mı olur yoksa kalemin civarında müstakilen umûr-ı mühimme tahrîr eden ketebe için âhar bir münâsib oda mı tanzim buyrulur hâsılı mühimme-nüvis ketebeye müstakil bir oda tahsis ve buna müteferri' sair husûsât-ı mukteziye etrâfiyle taht-ı râbita ve nizâma idhâl ve

zamân-ı devletlerinde kalem-i merkûmuru ihyâsı esbâbı istihsâl olunduğu hâlde bir eser-i celil olacağına kat'ân istibâh olmadığı ve kalem-i mezbûr ile Bâb-ı 'âlîde olan aklâm-ı sāirenin nizâm ve râbitası husûsuna irâde-i 'aliyye-i âsafâneleri mâhir ve muhâfaza-i esrâra kemâliyle dikkati zâhir ve vaktiyle hidemât-ı 'aliyye ve mehâm-ı seniyyede istihdâma yarayacağı nâsiye-i hâlinde nümâyân ve bâhir olanlardan olmak ve kimse ile ülfet etmemek usûl-i lâzimesinden olmak cihetiyle fi'l-asl mahall-i âhârda gereği gibi tahsil-i 'ilm ve ma'rifet ve tel'if-i revâbit-ı inşâyâ kesb-i mümâreset etmiş ve etvâr ve mişvârı bilinmiş olanlar ve ba'zen dahi vezir ve kibârzâdelerden sâhib-i isti'dâd ve zekâvet ve zîliyâkat ve ehliyyet ve emânet bulunanlar memur olageldiği ve anlar dahi ba'de'd-devâm az vakitte tahrîrât-ı Devlet-i 'âliyyeye lâîk ta'birât ve şân-ı Saltanat-ı seniyyeye muvâfık ibârâta kesb-i mahâret ve hîfz-ı mektûmâtı metânet ve her biri tahrîrât-ı mühimme ve mesâlih-i müdekkıkada istihdâmları cihetiyle rûmûz-ı ahvâl-i 'âlem ve kûnûz-ı hâfâyâ-yı ehemme tahsil-i vukûf ve mümâreset eyliyerek içlerinden şimdide dek nice zevât-ı kirâm zuhûriyle merâtib-i celile-i Devlet-i 'âliyyeyi kesb etmiş olduğu bedihiyâtın ve kalem-i mezkûra memûriyet ve istidâmın bu vechle su'ûbet ve memnû'iyetinden kat'-ı nazar oda-yı mezkûrun dahi 'adem-i tahammülü takrîbiyle tahrîrât-ı mühimmede istihdâma kifâyet mikdârından ziyâde olması câiz olmadığı vâzihâtıdan iken bir müddetden berû hülefânın tekessürü hasebiyle oda-yı mezkûrda izdihâm ve vefretten nâsi ketb-i tahrîrâtı kemâl-i 'usretten başka ekser evkâtıda ku'ûda mahal bulunmayub ikiye sıra oturarak gelüb gitmekde olduklarından mesâlih-in rûyeti ve içlerinden erbâb-ı isti'dâd ve dirâyet ve eshâb-ı ketm ve dikkatin tefrik ve istihdâmı mümkün olamadığından mesâlih-i mühimme ve mehâm-ı mektûme bi'z-zât çâkerlerine na'hsûs odada tahrîr etdirildiğine binâen fî-mâba'ad usûl-i kadîmesine ircâ' için nizâma irâde-i kâti'a müte'allık olmağla hüsn-i râbitası zîrde beyân olunur.

Hülefâ-i mezkûrenin ber-vech-i muharrer kesret ve zihâmı takrîbiyle el-hâletü-hâzihi tesvîd ve hülâsa ve tebyîzde istihdâm olunanların devâmiyle odanın tamammülüne göre bir sıradan ziyâde oturulmamak üzere nizâmı ve ba'dezîn kalem-i mezkûra memûriyet maddesinin dahi men'i hususunun râbitası derece-i vücûbda olub mevcud olan kibâr ve kişi-zâde vesâir kesb-i hüner için memûriyet ile emel ittihâz etmiş müsta'idinin kesb-i hüner ve ma'rifet ve ketm-i esrârda terbiyelerini müstelzim olacak ve fî-mâba'ad kalemin rabt-ı şîrâze-i nizâmına hâlel terettüb etdirmeyecek vechle def'-i izdihâm sûretine teşebbüs ve ibtidâr olunmak mütebâdir-ı hâtır-ı çâkerânem olmağla bu sûrette mecmû' hülefâ sebt-i defter birle içlerinden târik olan ve ba'zen mahall-i şâirede emrâd-ı evkât etmesi cihetiyle fî-mâba'ad devamı münâsib olmayanlar ihrâc ve pusulası tahrîr ve mâ'adâsının esâmisi

cerîdede olmak üzere mahsûs bir kıta mücellled deftere terkîm ve tasdîr olunub ba'dezîn iki sıra oturulmak bi'l-küllüye men' ve ol-vechle zihâm def'-i birle el-hâletü hâzihi müstahdem olanlar müdâvemet ederek bir sıra oturub henüz çalışmakda olan kibâr-zâde ve erbâb-ı isti'dâd dahi odanın tahammülüne göre bir sırayı tecâvüz etmemek üzere memûriyetleri târihine nazaran eskili ve yenili oturmak ve birisi kendüye kıdemi olan diğere takaddüm etmemek ve bunlar sabahlarda evvelce geldikleri halde dahi müstahdeminin ku'ûd edegeldikleri yerlerini yukarı tecâvüz etmeyüb memûriyetleri vaktine göre iktizâ eden mahallerine ku'ûd eylemek üzere tanzîm ile Başhalife bulunan bu râbitaya beher yevm dikkat ederek hilâfına bir günâ hareket vukû' bulur ise irâde-i seniyye muktezâsı üzere men' ve sarâhaten tenbîh ve tefhîm eylemesi ve mevâdd-ı Devlet-i 'aliyyenin ziyâde mektûm ve esrârından olan madde kâide-i kadîme üzere Mektûbî kulları odasında tahrîr etdirilmesi ve taraf-ı hazret-i Pâdişâhî ve cânib-i veliyyü'n-ni'âmiden hülefâ kullarına mu'ayyen 'atiyye ve mevkûf ve ta'yin münhal oldukda mukaddemleri misillü ricâ ve iltimâs ile nâ-müstahaka verilmeyüb müstahdeminin işbu kalem ma'âşından şimdide kadar hisse-yâb olamayanlarına itâ ve ahakk ve elyâk olanlara taksîm ve ilâve ve hâl ve şânlarına göre ma'âşlarına zam ve izâfe kılınarak terfîh-i hâllerine it'inâ olunması ve fi'l-asl hülefâ-ı mektûbî, âmedî odası misillü birkaç neferden ibâret olmayub, otuz kırk sene mukaddem onbeş yirmi neferden ibâret ise dahi el-hâletü hâzihi vefreti mesâlih ve kesret-i şevâgil takrîbiyle işe yarar hülefânın mukaddemlerde olan mikdardan ziyâdeliği vâcibâtıdan idûğı ecilden odanın tahammülüne ve umûr-ı mühimmede istihdâma nazaran otuz nefer hülefâ rütbe-i kifâyede olmağla bundan sonra otuza inhisârına dikkat olunarak inâyât-ı Saltanat-ı seniyyeden olageldiği vechle birisi mansab ve rütbeye nâil olub odadan çıkar ve gerek sâir cihetle terk eyler ise dahi el-yevm mevcudların 'adedi otuza gelince(ye) kadar yerine âharını vechen mine'l-vücûh alınmayub cümle hülefâ otuza münhasır oldukdan sonra işbu otuzdan bir neferi çıkub yerine terbiye görmüş edib ve ketûm ve müstakîm birisinin memûriyeti iktizâsında erbâb-ı ma'ârifden ve kişi-zâdelerden birinin yine otuz 'adedi tekmiyiçün memur kılınması irâde olundukda evvelâ Mektûbî ve Başhalife bulunan kulları ol kimesnenin kesret-i ahabbâb ve ülfete me'lûfiyeti ve ketm ve istikâmeti var mıdır yok mudur gereği gibi taharri edüb ketûm ve mücerrebül-etvâr ve müstakîm ve kârgüzâr olduğunu ve sâhib-i ülfet olmadığını tahkik eder ise getürdüb bir müsvedde inşâ eylemesini tenbîh ile tesvîd ve tebyiz etdirüb ba'dehu ibrâz eylediği hüner-i kitâbetini Re'is-i vakt bulunan zevât-ı kirâm hazerâtına irâ'e ve hâlini dahi 'alâ vechi's-sihha ifâde birle ol tarafda dahi yaptığı müsveddenin 'ibârât ve isti'âratından ma'âni ve dekâyıkı su'âl ve tedkik ve kabiliyet ve istihkâkı tecrübe ve tahkik olunduktan sonra üzerine kendü kalemleriyle

'şâyeste-i memûriyet' olduğunu işâret ile Makâm-ı sadâret-i 'uzmâya takdîm olunub hüner ve ma'rifeti cânib-i cenâb-ı veliyyü'n-n'fâmîden dahi istihsân buyurulur ise Rikâb-ı mu'allâ-yı elkâb-ı hazret-i cihândâriye 'arz ve istizân ve ruhsatı hâvî mübârek hatt-ı hümâyûn-ı şevket makrûn keşide ve ihsâniyle memur buyurulub yine otuz 'adedi itmâm kılınması, ve'l-hâsıl bu tertib üzere hülefânın 'adedi otuza münhasır olmadıkça velev erbâb-ı hüner ve inşâ ve eshâb-ı sedâd ve zekâd olsun iltimâs ve ricâ ve mürâât ve 'adem-i isgâ ile vakten mine'l-evkât ve sebeben mine'l-esbâb bir kimesne memur kılınmaması ve Mektûbî hülefâsından olanların öteden berü taşra a'yânları ve derebegleri ve belki şâir ehâd-ı nâs ile münâsebet ve çokluk ülfeti olmamak farîza-i hâliyeden ve el-hâletü hâzihi bu dakikalarda ri'âyet olunmada ise dahi ba'zen hatır ve gönüle ri'âyet ve mecbûriyet sûretleri tecvîz olunmamak için revâbit-ı kaviyyeye bend olunması muktezâ-yı maslahatdan olmağla bâlâda beyân olunduğu üzere hülefânın otuza iblâğı, iktizâsında alınacaklar her ne kadar ma'rifetlû ve hüner-mend olsa dahi taşra a'yânlarına ve o makûlelere havâdis neşrine cûret eder mütea'llikâtları kâbilinden olmayub böylece tecrübe ve imtihan ve ehliyeti cezm ve îkân ile hatt-ı hümâyûn-ı inâyet-makrûn keşide buyurulmadıkça kimesnenin memûriyeti vâki olmaması husûslarına dâima ri'âyet olunub hilâfı hareket olunmaması ve ilhâk olunacak hülefâ da Mektûbî ve Başhalife olanların dahi kat'ân istishâbı olmayub evsâf-ı meşrûta-i merkûme ile muttasıf olmadıkça kendülere olan ricâ ve tatyib-i hâtıra mebnî kimesnenin memûriyetini iltizâma cesâret eylememeleri ve öteden berü mer'î olduğu üzere el-hâletü hâzihi kalem-i mezkûrda serâir-i Devlet-i 'aliyyenin ketmine gayet ihtimâm ve cüz'î ve küllî esrâr mücerreb ve mu'temed olan çend nefer bendelerine tahrir etdirilerek âhar müstahdem olanların vukûfundan dahi kemâl-i tahazzür ittikâ-i tâm olunmakda olub mahrem-i esrâr olanlardan dahi birisi yazdığını diğeri-ne ifâde mugâyir-i kâ'ide olmağla kâ'ide-i mezkûreye ri'âyet ve bundan böyle dahi Başhalife bulunanlar devâm edenlerin hâl ve şânlarına bi'z-zât nezâret ve kitâbet ve liyâkat ve emânetlerine dikkat ederek içlerinden kesret-i ülfet ve muhâfaza-i esrârda lâübâliyanâ harekete meyl ederi olur ise te'kid ve tenbîh ile mütenebbih olmadığı sûrette ta'alluk etmiş olduğu ecilden Divân-ı hümâyûn kalem-i hakkında bundan böyle ri'âyeti lâzım gelen nizâmın ilâ-mâşâllahu-te'âlâ mer'î ve düstûrül-'amel tutulmasına ve bir vakitte hilâfı harekete cevâz ve ruhsat gösterilmemesine dâima dikkat ve nezâret olunmak bâbında zirde mastûr şerâit izâh ve te'kid olunarak çâkerlerine hitâben beyaz üzerine fermân-ı 'âlî tasdir ve mazmûnı cümleye ilân ve işâat ve kaleme kayd ve sebt ile ba'de'l-yevm içlerinden hilâf-ı fermân hareket ve menâfî-i resm-i istikâmet ser-mû nâ-matbû' vaz'ına cesâret edenler vechen mine'l-vücûh bir vakitte himâyet olunmayub kaleminden tard ve teb'îd ve cürmüne göre

te'dib olunmalarıçün o misillülerin keyfiyetleri ağırdan ârî ve hilâfdan berî olarak ihbâr ve inhâ olunmak husûsları derc ve tastîr buyurulmak bâbında emr ü fermân hazret-i men lehül-emrindir.

Divân-ı hümâyûn kaleminin müceddeden bir nizâm ve râbıta tahtına idhâli husûsuna irâde-i 'aliyye ta'alluk edüb el hâletü hâzihi Divân ve Ru'ûs ve Kise taraflarında şâkirdânın gâyetü'l-gâye kesret ve ziyâde müzâhemeleri takrîbiyle mühimmem-nüvis ketebe umûr-ı mühimme tahririnde giriftâr-ı su'ûbet ve mübtelâ-yı meşakkat oldukları ve matlûb olan nizâmın devâm ve istikrârı bir müddet şâkirdlik ru'ûsı verilmemesine tevakkuf eylediği âşikâr ve müddet-i mu'ayyene hitâmında ru'ûs-ı hümâyûn verilecekleri dahi bir had ta'yini lâzım geldiği bedîdâr olmak hasebiyle işbu nizâm târihinden iki sene hitâmına dek Divân ve Ru'ûs ve Kise taraflarına şâkirdlik istid'asında olanların 'arzuhâlleri bâlâsına şurût-ı nizâm su'âl buyurulub kaydı kaleminden derkenâr ve müddet-i mezkûre zarfında ru'ûs-ı hümâyûn it'âsına müsâ'ade olunmayacağı ifâde ve işâr olunmak ve târih-i nizâm-dan iki sene teknilinde dahi kâtib-zâdelerden mâ'adâsına da on iki neferden ziyâdesine müsâ'ade olunmamak üzere fakat ayda bir nefer şâkird alınmak ve senede alınacak oniki neferin altısı Divân-ı hümâyûn ve üçer neferi dahi Ru'ûs ve Kise taraflarına verilmek ve bunların dahi hâl ve etvârı ve derece-i istid'ad ve istihkâkı kemâyenbağı bilinerek vasat sınıtı tecâvüz edenlerin ve kaleme çıkarlığı ağız-ı fâside icrâsı dâ'yesine mebnî olması maznûn olanların ve 'ale'l-husûs taşra kazâlar a'yânları ve ba'zı kapu kethûdalarının fi'l-asl kitâbetleri hizmetinde müstahdem olub ba'dehû kaleme şâkird olmak isteyenlerin velev ma'rifeti olsun bir vechle ricâ ve şefâat ve hatır ve gönüle ri'âyet ile bir vakitte kaleme idhalleri tecvîz olunmamak ve dâima işbu nizâm dahi ru'ûs istid'â edenlerin 'arzuhâllerine su'âl ve derkenâr etdirilerek kaleme idhâl olunacak adamin ana göre hâl ve şânı etrâfiyle tedkik ve tashih olunmak ve fîmâba'ad Divân-ı hümâyûn kaleminin mühimmem-nüvis ketebesi için başkaca bir mahal tanzîmiyle yanlarına ecnebi makûlelerinin duhul ve hurûcu külliyyen memnû' olmak şartıyla el'ân Divân kaleminde mevcut ve müstahdem olan küttâbın hoş-nüvis ve mücerrebül-etvâr ve mu'temed ve sadâkatkârlarından işe yarar şimdilik onbeş nefer mikdarı umûr-ı mühimme tahririne tahsis ve ba'dehû şâkirdânın dahi içlerinden umûr-ı mühimme tahririne istid'ad ve liyâkatı bi't-tecrûbe zâhir olanlardan tedric ile bir ikişer neferi zikr olunan mühimme-nüvis ketebebinin sâkin olacakları odaya idhâl olunarak nihâyet cümlesi otuz neferi tecâvüz etmemek ve bu vechle umûr-ı mühimme tahririne tahsis olunan ketebe maslahatlı kâğıdı yazmayub işleri leyl ü nehâr umûr-ı mühimme tahririnden 'ibâret olacağına binâen Divân-ı hümâyûn kalemine merbût olan ze'âmet ve timârlardan hâl vukû' buldukça bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn veri-

len nizâm şurûtuna tatbîk ve o makûleler sâire takdîm olunarak her biri hidmet ve istihkâkına göre münâsib nân-pâre ile tatyîb ve fikr-i ma'âşdan vâreste olacak derecede istihsâl-i esbâb-ı refâhları husûsuna dâima ikdîm ve nezâret olunmak ve işbu nizâm Divân-ı hümâyûn kalemine kayd ve sebt ve ketebe'nin cümlesine ilân ve işâ'at ve bundan böyle mevcut olan kütüb ve şâkirdânın etvâr ve ef'âl ve harekâtına dâima ihâle-i enzâr-ı basîret ve sermû hilâfı vaz' ve tavra cesâret ve münâfi-i resm-i istikâmet hareket edenleri ve kâtib dimeğe lâyık olmayub rûsum-ı kitâbeti derk ve iz'ândan gâfil ve terbiyeleri nâ-kâbil olanları kaleminden tard ve teb'de ve hilâfı(nı) vaz'dan cümlesini men' ve tahzîre mûsâra'at ve ta'tîl günlerinde ve eyyâm-ı sâirede ketebe'nin tertibleri üzere kaleme gelüb zâbitân 'avdet etmedikçe gitmemelerini gereği gibi nizâma rabt ve umûr-ı lâzimesinde bulunmayub zâbitâna 'adem-i itâ'at eder olur ise o makûlenin lâzım gelen te'dibi icrâ olunmak için keyfiyetlerini hakikatı üzere ihbâr ve inhâya mübâderet ve sermû kusûr ve rehâvet vukû'undan begâyet tehâşi ve mücânebet olunmak mazmûnları vesâir irâde buyurulan tenbîhat derc ile kullarına hitâben fermân-ı 'âlî isdârı menûr-ı re'y-i 'âlîleri olmağla ol-bâbda ve ve her hâlde emr ü fermân devletlû Sultanım hazretlerindir.

(üstte yatık yazı): Mucibince tanzîmine irâde-i seniyye müte'allık olmağla şerâit-i sâire kemâkân icrâ olunmak üzere işbu takrîr nizâm-ı mezkûra zeyl olunub Ru'ûs-ı hümâyûna 'ilm ü haberi verilmek için 19 R(ebî'ül-âhır) sene(1) 216 tarihiyle müverrah sâdir olan mu-sahhah fermân-ı 'âlîye imtisâlen işbu mahalle sebt ve kayd olunub Ru'ûs-ı hümâyûn tarafına 'ilm ü haberi verildi.

Divân-ı hümâyûn Ru'ûs ve Kise taraflarında şâkirdânın kesreti olmak hasebiyle târih-i nizâm olan onbir senesi şâ'bânı guresinden iki sene hitâmina dek Divân ve Ru'ûs ve Kise taraflarına şâkirdlik ru'ûsu verilmemek ve târih-i nizâmdan iki sene tekmlinde dahi kâtib-zâdelerden mâ'adâsına da oniki neferden ziyâdeye mûsâ'ade olunmamak fakat ayda bir nefer şâkird alınmak ve senede alınacak oniki neferin altısı Divân-ı hümâyûn ve üçeri dahi Ru'ûs ve Kise taraflarına verilmek husûsu ve şerâit-i sâireyi hâvi târih-i merkûmda bâ-hatt-ı hümâyûn verilen nizâm şurûtu üzere eğerçi sene de on iki nefer şâkird alınıb ancak sefer takribiyle umûr-ı mühimmenin kesreti olmak mülâsebesiyle oniki nefer kadar kifâyeden dün olmağla el-hâletü hâzihi ilâm olunub ru'ûsları tahrîr olunmak üzere der-dest olan 'arzuhallerin ru'ûsları tahrîr ve eshâbına itâ etdirilmek ve ba'de-zîn târih-i merkûmdan itibâr ile mârûz-zikr oniki nefer üzerine oniki nefer dahi zammıyla yirmi dört nefere iblâğ olunub ber-mucib-i nizâm her mâh ikişer nefer şâkird alınmak ve alınacak yirmi dört neferin oniki neferi Divân-ı hümâyûna ve altışar neferi Ru'ûs ve Kise taraflarına verilmek husûsu nizâm-ı

mezkûra zeyl olunub Ru'ûs-ı hümâyûn tarafına 'ilm ü haberi itâ buyurulmak bâbında emr ü fermân hazret-i men-lehül-emrindir

(Üstte yatık yazı): Mektûbumuz efendi Kalemin nizâmına dâir işbu lâyiha takrîrimiz ile Rikâb-ı hazret-i cihândârîye arz olunduk-da mucibince tanzim olunması ve taraf ve ta'alluk-ı mürâ'at olunmayub erbâb-ı isti'dâd erişdirilmesi mazmûnunda takrîrimiz bâlâsına hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn sâdir olub işbu lâyiha mazmûnı bi-'ibâretihî ilâ-mâ-şâallahu te'âlâ düstûr-ül-'amel tutularak şerâiti icrâ olunmak için Divân-ı hümâyûn kalemine kayd olunmağla siz dahi kaleme kayd ve kalem odasında hıfz edüb her bir şartı 'ale'd-devâm icrâ ederek mucib ve muktezâsiyla 'amel ve hareket ve hilâfını tecvîzden ve hâtır ve gönüle ri'âyetden tehâşi eyliyesüz deyü fi gur-re-i Ş(a'bân) sene(1)211

Devlet-i 'aliyye-i ebediyyü'd-devâmın umûr-ı mülkiyye ve mesâlih-i nizâmiye ve husûsât-ı mühimmesine dâir ve düvele müte'allık Makam-ı sadâret-i 'uzmâdan tastîri iktizâ eden mevâdd-ı 'azîmeye mütedâir kâffe-i tahrîrât ve evâmir-ve âmme-i hafâyâ ve serâiri Mektûbî-i hazret-i sadâret-penâhi odasına gelüb ânda tahrîr ve rü'yet olunduğuna binâen kalem-i mezbûr mevkî-i esrâr olmak hasebiyle müdâvim olan hülefâ kulları dahi fenn-i inşâ ve kitâbetde.. derhâl kalemden def' eylemesi ve işbu nizâmın karar ve devâmıyla mahall-i serâir olan kalem-i mezkûrun vikâye-i ragbetiyye için Mektûbî olanlar dahi herbâr nezâret ve tenbîh ve te'kide dikkat etmesi ve işbu nizâm Divân-ı hümâyûn kalemine ba'de'l-kayd Mektûbî odası cerîdesinde hülefânın esâmîsi zirîne bi-'ibâretihâ ketb ve tahrîr olunub bir kise derûnunda mahtûr men kalemde Serhalifelerin yanlarında hıfz birle minvâl-i merkûm üzere otuz 'adede ba'de'l-inhisâr birisi çıkub yerine hâricden birinin memûriyeti lüzûmunda veyâhüd mevâdd-ı sâiresinde iktizâ eden şurûr-ı nizâmiye Divân kaleminden ve cerîde-i mezkûreden derkenâr ve evliyâ-i umûr hazerâtına irâ'e olunarak mucibince 'amel ve hareket olunması lâzimedden idüğü ve mizâc-ı asra nazaran her maddede hulûl eden mefâsidin tenkîhi zamâna muhtâc idüğü bi't-tecrûbe ma'lûm olan hâlâtdan ve işbu şerâit-i nizâm dahi mucerred iktizâ-yı vakte tevfiğ olunmuş keyfiyâtdan olduğu ma'lûm-ı devletleri buyuruldukda nezd-i ferd-i veliyyü'n-ni'amîlerinde bu vechle tanzîmi mi re'y buyurulur yohsa âhar vechle rabt-ı şerâite irâde-i seniyyeleri mi ta'alluk eder el-hâsıl ne vechle emr ve irâde buyurulur ise âna tevfiğ ile çâkerlerine hitâben vesâyâyı lâzime derciyle fermân-ı 'âlîleri sudûru iktizâ eder her hâlde emr ü fermân hazret-i men lehül-emrindir.³

3. Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Divân-ı Hümâyûn kalemî belgelerinden.

وادبچه تحریری استخوانی و دینی صورتی قلم بورد بایزید با لولینه بجه انوب مقام صدور عظیمه دخی تقدیم بر جمع عالی
 کشیده بورد قدن صکره بازید به اولمرتیفه دن سز و عفتای بنای خودم اول و مردهام سازه بی محققا رسوز بکلیله
 بالنس تحریر بیلو و بعضا دخی بیه امور مکتوبه و مکتوبه دن اولدیفه سخی اینی مکتوبه کتبه تحریر ایند و کده با اینان ماده لر لودیفه
 واقفانه کوره همه نویسن کتبه نلو زیاده کتوب و اهل عرض محفوظ انسان و کانه، الطوری بالتجربه نمایان اولدیزدن
 برکی نغری قدن بکلیله مخصوص اول و اوله به کوردوب ایده تحریر ایند و ایده و برو داب فیم و ماعد سزده دز اولی
 اولمرتیزدن سازه قلم اوله سنه کوز دیلوب کیه دز لمر عرف و نظاد نلره باز دین طور سیم ایدوکی معلوم اولون
 مالوندنر حال بویه این قلمه بعضا حبیب ایده اوز و اون بشر و یکریشر واقفانه کوره دخی زیاده و نقصانه دفعه
 تحریری لوزم کلو اولمرتیفه نلو به حال جمله سی بردن تحریر اولمرتیفه سز بعضا منای مکتوب اوله به جفته ناز کتبه نلو ایچدن
 مستد و متفنن بفری فرمان سوده سنله تعریف اولونه من محکمه و صورت نلره باقوب هر بر طرفانه باز بر جمعه تیهانی دولتی
 ایدرله سوده بی قرآن بکری و تونوزی دخی دفعه ازمیزی تحریر ساعده ایده کلایره بوقوله کدخی قطعا خارجه نواز
 انامنه اگرچه اقدام و دقت و کوردور انچه دول نصا از جهان بیلو و ماعد قیوم قددری و ارباب مصالحه بدرنده اولو
 عرض و عرض حال تقریر و سار قدن دونه متفرع اولون تحریر اینده بود و شروط و کفاری محکمه نلره دز اولمرتیفه
 تحریری مننده بر طرفدن و قلا و قند بولنه هابونه قند و بیج خراج اینکده اولدیلره نظر و فی اول اولدیلره اینلری
 از اولدیلره تحریر اینده امور همه تحریر اینده کتبه نلو محلی بشقه سنانان دفتری استخوانه مامور اولدیلره مصلوبه دز فرمان یازان
 کتبه نلو محلی بشقه ایوب مانقدیدن بزوجه سی کیه به بر اوله شکنده اولو قلمه مخلوط اوله دن اقامت ایدکن اولدیلره
 بنا اولو قلم اوله سنه ضروری تحریری لوزم کلو مامور قددر امور مکتوبه دن اوله دخی قلم مصالحه خصوصه لری سز
 ایدشدیدن بیکانه لردن کخی واجب اولدنی ظاهر و خارجه از جهانان و قیوم قددری طشده و ارباب مصالحه سار
 و ایوب مامورن داعیه سنده اولونه اشخاص مختلفه نلو بر رویه ایده امور همه تحریر اولون محله ایدشدیری بر تقاضای
 وقت و حال بر کله جائز ایوب بوخصه مامور حین سوده افزای فرض مرتبه سنه ایدوکی بیه و باهرا و نقد ناشی
 بوسونده قلم مرقومله همه نلیسن کتبه سنه بشقه به محل تخصیصه بانایره اجنبی کیدوب کلامله و سنان دفتری استخوانه
 مامور اولدیلره ارباب مصالحه کاغذی یازان سار کتاب و شاکردن دخی بشقه بجلده اولو و بیامید اولور و اواز اوله
 شاکردللی دخی اعطاسنه ساعده اولانمان اوزده قلم اوله حاجی منصفه حکیم کتبه بر طرفی بولوب مجدد اولور
 انشای و قیومیه اولدیفه بر اوله شکنده قلمه ای اولور بوضه قلمی مامورنه مستفوا امور همه تحریر اینده کتبه ایوب
 آخر بر ناسب اوله سی تنظیم بوردیلور حاصلی همه نویسن کتبه به کتبه نقل بر اوله تخصیص و بیکه متفرع سار شخصان متصفیه لری
 تحت رابطه و نظام افعال و زمان و دندرنده قلم مرقومله اشیای سالی استحصاال و دینی حالدیه بر زمین اولدیفه
 قطعا اشتباه اولدنی قلم مرقومله باطل ایده اولو افیوم سازه نلو نظام و رابطه سی خصوصه اراده عیده امضای لری

. مامور قلمی اوده اولدوقده اولو مکتوبی و بابی خلیفه بولان قولدی ولکنه نلو کثرن احباب و افقه مالموق و کتم
 . و استقامتی و دیریدر بوقیدر کیککی غری ایدوب کونم و مجرب الوطود و مستقیم و کار گذار اولدغی و مامور قلمی خلیفه
 . ایدوبه کوردوب بروده انشا الهی تیه ایه نوب و تیرین ایدر دوب بده اراز ایدکی هنر کتایبی و بی وق بولانه
 . ذلک کرام حضرت اده و الی و فی علی و به الفقه افاده بده ایدر دوه و فی بایدی مسوده نلو عبارات و استعارات معانی
 . و در قافی سوال و ترقی و قابیل و سخفاتی تجربه تحقیق اولدوقدن صکه اوده کذوق لایله شایسته مامور و اولدغی
 . اشارت ایه مقام مدون عظمایه تقدیم اولوب هنر و مرقی جانب جناب و فی انصاف و فی استحسان بودیلوبه و کاب معنای
 . القاب حری جهانداریه عرض و استبدان و مضمی مادی بادل و خط هابونه کتوقون کشیده و صاحب مامور بودیلوب
 . نه اوقوز عدوی تمام قلمی و الحاصل بوزنیا و زره خلخالو عدوی اودره مختصر اولدوقه و کوز ارباب هنر و انشا و صاحب سرد
 . و زکادن الیون الناس و درجا و مراعاة و عدم اصناف و قاضی الادوقان و سیاسی الاسباب برکنه مامور قلمی کتوب
 . خلفا سندن اولدوق اونه دیر و طریده اعیاندری و دره بکلی و بکله ساز اماره ناسایله مناسب و وفای الفی اولدوق
 . فربه مایه دن و الحاله هده بودقیقه له رعایه ارفقه ایه و فی بعضا خطر و کومله رعایه و مجرب مودلری
 . مجرب اولدوق ایون و رابط قوبه به بذالوسی و مضمی ملحدون الفقه بالوده بیان اولدوق اودره خلفا نلو اودره ایدر
 . اقتضای اله جفله هر نفوذ مرقلو و هنر مند اوله و فی طریده اعیاندری و اوقوله له حوادث نشریه حرات ایدر خلفا نلو
 . قیادن الیوب بوبه به تجربه و ایمان و هلیت جزم و ایمان ایه خط هابون عنائیمقرون کشیده بودیلدوقه کسه نلو مکتوب
 . دفع اولکلی خصوصایه دانا رعایه اولوب خلوقی حرکت اولمسی و الحاح اوله به مضمی و مکتوبی و بابی خلیفه اولدوق
 . نظام استعجاب الیوب اوصاف مشروعه مرقومه ایه منصف اولدوقه کدوره اولدو رجا قلیب خالمره بی کسه نلو مامور و تیرین
 . انعامه صادر اتمامی و اونه دیر و مرقی و لای اودره الحاله هده قلم مذکوره سز و ول عیه نلو کتمه غایت اهتمام
 . و جزی و کتی اسرار مجرب و معتدل و کتوب نفیر بنده لرینه تحریر ایدر بده نلو اخر مستخدم اولدوق و قوفدن و فی کال غدر و انعام
 . اولمقه اولوب محرم اسرار اولدوق و فی بیسی یاز و فی دیکرینه افاده منابر قاعده الحلاله قاعده مذکوره رعایه
 . بپوزن بوبه و فی بابی خلیفه بولانار و لم ایدر نلو مال نشاندرینه بالذات نظام و کتاب و لیاق و لایله بیه و فی ایدر
 . ایلارن کثرن الف و محافظه اسرارده لایا لایانه هر که بن ایدر ایدر بیه تاکید و تیه ایه متبه اولدوقی مودن

تعلق اینجی اولدی ایلدن دیوان هابونه قلمی مقده بوزی بویه رعایتی لوزم کلؤ نظامله الی ما شاء الله تعالی مرعی همسور العمل
لؤسنه بروقده خلوفی حرکت جواز و رخصت کونرلارنه دائیافت و نظارت اونی بایده و بروم طور شرط ایضاح
وناکی اولنه دن چاکرینه خطابا بیاض و زینه فرمان عالی نصیر مضمونی جمله به اعلا و شاعت و قلمه قید و ثبت یوسدیم
ایلمدن خلوف فرمان حرکت و تالی رسم استقامت سیر و تطبیق وضعه مسامت ایدندر و جهاس العیج بروقده حمایت
النجوب قلمه لیرد و نجید و جرمه کوره تادیب اولماریچون اولماریچون ایضاً لوزم عاری و خلوفی بری اوله دوه ایدار
ونما اونی خصوصاری و بیج تظیر بویله بایده امر و فرمان خرج ماله اوزکرر.

دیوان هابون قلمی مجدداً بر نظام و رابطه تحه اوصالی خصوصه اداره علیه نقاله ایدوب الحاله هذه دیوان و روس و کیه لوزم
شاگردانله غایه القایه کثرتی و زیاده مزاجه لری تقریبیه مهله نویس کینه امور مهله تحریرنه گرفتار صوب و بتلوی مشق
اولدنلری و مطایب اولونه نظامله دوم و ستقراری برمدت شاگردانله روسی و برطاسنه توقف ایدیکجا شکار و مدق بینه
فناصت نفکده روس هابون و برجه جکله دخی بر مضمونی لوزم کلدکی بدیدار لجه سبیله اشون نظام تاربخندن ایکنه ضامنه دلو
دیوان و روس و کیه طرفه بینه شاگردانله استعاضه اولدرلر عرض حالری بالوسنه شرط نظام سوال بوریلوب قیدی
فلدن درکار و مدق مذکوره طرفه روس هابون اعطاسنه ساعده اوله بیجه افاده و اشعار انیمه و تاربخ نظام ایکنه
کچنده دخی کاتب زاده لردن ماعداسنه ده ون ایکنه نفردن زیاده سنه ساعده اولماسه اوزره فقط این بفر شاگردانله
الجهه ون ایکنه نفرو لنبسی چون هابونه و جرنفری دخی روس و کیه طرفه بینه و برلا و و بونلر کخی حال و طواری و درجه
استعداد و تحقیقاتی کابینی یلدرلو و سطحی تجاوز ایدندرلو و قلمه جرنفری اغراض فاسد اجری ذیعه سنه بیجه لیبی ملزوم
اولدرلر و علی الخصوص مشرقه قضا را عیانلری و بعضی فو کچدر لربله فی لوس کتابلری خدمتده مستخدم اولوب بعده قلمه شاگرد
اوله استیاندلر و لوزم فی لوسون برجه و معاد شفاعت و خاطر و ککله دعای اینه بروقده قلمه اوصالدری تجویز و تالیفات
وزما اشون نظام دخی روس استعاضه ایدندرلو عرض حالرینه سوال درکار ایدرله دخی قلمه اوصال اولنه بی ادملو اکا کورهل
و تالی اطرافه دخی و تفهیم انیمه و فیما بعد دیوان هابون قلمی مهله نویس کینه سیاجون بشقه به مجمل تنظیمه باندیزه بی
مقول لربله قول و جرنفری کتا صرح اوله تلخیص الان دیوان قلمده موجود مستخدم اوله کتا بلو خوش نویس و جرنجا و طواری و
مصدقکار لردن اینه بر اشدیلرلر اون بش نفر مقدسی امور مهله تحریرنه تخصیص و بعده شاگردانله دخی ایلمدن امور مهله
تحریرنه استعداد و بیاختی بالخرجه ظاهر اولدرن تدبیر اینه بر ایشدنفری ذکر افغان مهله نویس کینه نله ساکن اولماری
ارطه به اوصال اولنه دن نهاب جمله سی اوتوز نفری تجاوز ایتمالو و برجه امور مهله تحریرنه تخصیص و لزان کینه سطحی لوزم

[illegible]